

אגף תכנים, תוכניות,
הכשרה והשתלמויות

העומדים מהצד – הציווי של שורדי השואה

"אדישות איננה תגובה. אדישות איננה התחלה; היא סוף... במקום שממנו אני בא, החברה הייתה מורכבת משלוש קטגוריות פשוטות: הרוצחים, הקרבנות והעומדים מן הצד... אז הרגשנו נטושים, נשכחים. כך הרגשנו כולנו..." (אלי ויזל, מתוך: "נאום האדישות" שנשא בבית הלבן בארצות הברית ב-12.4.1999. מתוך: רוזלינד הורטון וסלי סימונס, **נאומים ששינו את העולם**, מטר, 2008).

בפעילות זו, נעסוק בציווי של שורדי השואה להישמר מאדישות ומעמידה מהצד – כפי שציין אלי ויזל בנאום האדישות שנשא בבית הלבן בארצות הברית באפריל 1999. שיעור זה יתמקד בציטוטים של אלי ויזל מתוך "נאום האדישות".

אלי ויזל נולד בשנת 1928 למשפחה חרדית-חסידית בעיר סיגט ברומניה. בשנת 1944, גורש עם משפחתו למחנה ההשמדה אושוויץ. לקראת סוף המלחמה, גורש משם בצעדת מוות למחנה בוכנוולד, שם שוחרר על ידי בעלות הברית. בשואה איבד את אימו, את אביו ואחת מאחיותיו. כניצול שואה, הקדיש את חייו למסירת עדותו לעולם. הוא עשה זאת הן בכתובה והן כנאום בחדר עליון. אלי ויזל האמין עד יומו האחרון כי יש לזכור את השואה וללמוד עליה כעל אירוע ייחודי לעם היהודי שיש בו מסר ערכי אוניברסלי לעולם כולו. אלי ויזל הלך לעולמו בקיץ 2016.

מטרות

1. הכרת המושג "העומדים מהצד".
2. הכרה ביכולתנו לצמצם את תופעת העמידה מהצד ואת האדישות.
3. דיון במסרים ערכיים העולים מדבריו של אלי ויזל ובמשמעותם היום.

האדישות / העומדים מהצד והלקח למצב זה בימינו

פתיחה

המנחה ישאל: מתי אתם מרגישים שאכפת לכם ממשהו?

המנחה ירשום את התשובות כשמש אסוציאציות על הלוח.

המנחה יקרין את הסרטון "[הצופה מהצד](#)" (1:40 דקות):

המנחה יבקש מהצופים לשים לב לנקודות אלו:

1. אני לעצמי והמוזיקה שלי
2. בדרכי פגשתי באלימות
3. מה זה עורר בי? (פחד, לחץ, סימפתיה לקורבן)
4. כיצד אנחנו מצמצמים את תופעת "העומדים מהצד"?

המנחה יציין: אכפת לי שלא נשכח את **השוואה**, הפרק החשוך בתולדות העם היהודי ובתולדות האנושות. חשוב לי מאוד לדבר על מה שהיה למען מה שיהיה (לדבר על אז למען היום ומחר).

מהלך השיעור

שלב א' – שלב אישי: כל משתתף יקבל דף ציטטות מדבריו של אלי ויזל ויבחר בשלוש-ארבע ציטטות שהוא מסכים איתן.

שלב ב – בקבוצות של שלושה-ארבעה משתתפים, על כל קבוצה לבחור בהסכמה שתי ציטטות מאלו שבחרו חברי הקבוצה.

במליאה, נציג כל קבוצה יציג את המשפטים שנבחרו וישתפו בסיבה לבחירה במשפטים אלו דווקא. (בנוסף לדף הציטטות שכל משתתף יקבל, מומלץ להקרין על מסך את כל הציטטות בלופ.)

ציטוטים

1. ההיפך מאהבה אינו שנאה, הוא אדישות. ההיפך מאמנות אינו כיעור, הוא אדישות. ההיפך מאמונה אינו כפירה, הוא אדישות. וההיפך מחיים אינו מוות, הוא אדישות.
2. עלינו לקחת צד תמיד. ניטרליות עוזרת לתוקפן, לעולם לא לקורבן. שתיקה מעודדת את המענה, לעולם לא את המעונה.
3. ברגע שאתה מביא חיים לעולם – אתה חייב להגן עליהם. אנחנו חייבים להגן עליהם בכך שנשנה את העולם.
4. יהיו זמנים שבהם נהיה חסרי יכולת למנוע אי צדק, אבל אסור שיהיו זמנים בהם לא נצליח למחות.
5. סבל אנושי בכל מקום נוגע לגברים ולנשים בכל מקום.
6. יושרתו של אדם אחד יכולה לעשות את ההבדל.
7. כשאדם אינו מכיר תודה, משהו חסר באנושיות שלו. אפשר כמעט להגדיר אדם על-פי הגישה שלו להכרת תודה.
8. מי ששונא קבוצה אחת, ישנא לבסוף את כולם וכתוצאה מכך גם את עצמו.
9. במקום שבו השפה נכשלת, אלימות הופכת להיות שפה.
10. צריך להוקיע את האנטישמיות או שנאה דתית או אתנית.
11. החיים אינם אגרוף. החיים הם יד פתוחה שממתינה ליד אחרת שתיכנס.
12. כשם שהאדם לא יכול לחיות ללא חלומות, הוא לא יכול לחיות ללא תקווה. אם חלומות משקפים את העבר, תקווה משקפת את העתיד.
13. בגלל שאני זוכר, אני מתייאש. בגלל שאני זוכר, מוטלת עלי החובה לדחות את הייאוש.

שלב ג' – דיון במליאה בסוגיות אלו:

א. האם יש ציטוטים שהפתיעו אתכם? האם העובדה שהם נאמרו על ידי ניצול שואה תורמת למשמעותם?

ב. עד כמה דבריו של אלי ויזל רלוונטיים לימינו?

ג. האם גם היום קיימת אדישות ביחס לסבל אנושי במקומות שונים בעולם? הדגימו.

ד. האם יש בכוחנו כחברה למזער אדישות? (מה עליי לעשות כאשר אני נחשף למקרים של שיימינג או של פגיעה באחר?)

המנחה ישאל: מה המכנה המשותף לכל המשפטים? מה המסר שביקש אלי ויזל להעביר באמצעות משפטים אלה? **החובה המוטלת על כל אחד מאיתנו היא להילחם באדישות.**

צפייה חוזרת בסרטון – להראות פעם אחת אחרי ויזל

מטלת צפייה

5. אילו אפשרויות עמדו בפני הנער?

6. מה הוא החליט לעשות?

7. מה אפשר ללמוד מסרטון זה?

8. שם הסרטון "הצופה מהצד" – האם שם זה מתאים? מדוע?

סיכום: הלקח החשוב שעלינו ללמוד מהשואה לדעתנו של ויזל הוא שיש להילחם באדישות. גם אנו כחברה חייבים לנהל מלחמה מתמדת באדישות, הפוגעת בחלקים שונים בחברה האנושית בכלל ובישראלית בפרט.

אלי ויזל זכה בפרס נובל לשלום. נימוקי ועדת פרס הנובל להענקת הפרס לויזל היו: "שליח לאנושות, שבמאבקו להשלים עם חוויתו האישית של השפלה מוחלטת בשילוב עם עבודתו המעשית למען השלום העביר מסר רב עוצמה של שלום, כפרה וכבוד אנושי."

נזכור תמיד לשאול את עצמנו : מתי בפעם האחרונה עשיתי משהו בשביל מישהו?

המנחה יסיים בשיר "מתי בפעם האחרונה":

